Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
A. COLLINS
представено на 2 март 2023 година [1]

Дело C-35/22

Cajasur Banco S. A.
срещу
JO,
IM

(Преюдициално запитване, отправено от Audiencia Provincial de Málaga (Областен съд Малага, Испания)

„Преюдициално запитване — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Общи условия по договор за ипотечен кредит, обявени за нищожни от националните юрисдикции — Национална правна уредба, която изисква от потребителя да отправи извънсъдебно искане, за да си осигури присъждането на съдебните разноски по образувано впоследствие съдебно производство — Ефективна съдебна защита — Добро правораздаване“

I. Въведение

1. Член 395 от Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Закон 1/2000 за гражданското съдопроизводство, Испания, наричан по-нататък „Законът за гражданското съдопроизводство“) от 7 януари 2000 г. [2] е озаглавен „Присъждане на разноските при признаване на иска“ и предвижда:

„(1) Ако ответникът признае иска преди писмения отговор на исковата молба, съдебните разноски не му се възлагат, освен ако съдът прецени, като надлежно се обоснове, че ответникът е действал недобросъвестно.

При всички случаи се счита, че е налице недобросъвестност, ако преди предявяването на иска е отправено до ответника надлежно и обосновано искане за плащане, започната е процедура по медиация или е отправено до него искане за помирение.

(2) Ако искът е признат след писмения отговор на исковата молба, се прилага параграф 1 от предходния член.“

[1] Език на оригиналния текст: английски.

[2] BOE, бр. 7 от 8 януари 2000 г., стр. 575.

2. Трябва ли потребител, който иска да се позове на национална правна уредба, транспонираща Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори[3], с цел да бъдат отменени по съдебен ред клаузите за разходите по ипотеката в договор за кредит, да отправи преди образуването на съдебното производство искане до кредитната институция ответник за възстановяване на платената от него сума, за да може да докаже недобросъвестността на ответника по смисъла на цитирания по-горе член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство?

II. Спорът в главното производство, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

3. На неуточнена дата JO и IM, две физически лица, сключват с Cajasur Banco S. A. (наричано по-нататък „Cajasur“) договор за ипотечен кредит.

4. През 2018 г. JO и IM завеждат пред Juzgado de Primera Instancia nº18 bis de Málaga (Първоинстанционен съд № 18а Малага, Испания) дело с искане да се обяви за недействителна поради неравноправност клаузата по договора за кредит, която ги задължава да заплатят разходите по ипотеката. JO и IM искат също да им бъдат възстановени сумите, които са платили по силата на тази клауза. Преди предявяването на иска JO и IM не са поискали от Cajasur да им възстанови платените суми.

5. След като получава съобщение за образуваното съдебно производство, Cajasur признава иска за установяване на неравноправност на клаузата за заплащане на разходите по ипотеката. То предлага да възстанови сума, която е по-малка по размер от претендираната и е изчислена въз основа на неотдавнашната съдебна практика на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания).

6. На 2 март 2020 г. Juzgado de Primera Instancia nº18 bis de Málaga (Първоинстанционен съд № 18а Малага, Испания) обявява клаузата за заплащане на разходите по ипотеката за нищожна поради неравноправност. Cajasur е осъдено да възстанови на JO и IM недължимо платената сума, а именно 488,69 евро. Cajasur е осъдено да заплати и съдебните разноски.

7. Cajasur подава пред запитващата юрисдикция Audiencia Provincial de Málaga (Областен съд Малага, Испания) жалба срещу частта от съдебното решение, с която е осъдено да заплати съдебните разноски, на основание, че е постановено в нарушение на член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство.

8. Съгласно акта за преюдициално запитване, в съдебната практика на Tribunal Supremo (Върховен съд) са установени следните принципи за определяне на наличието на недобросъвестност по смисъла на член 395, параграф 1 от Закона за гражданското съдопроизводство[4]. Първо, когато ищецът отправи извънсъдебно искане и ответникът не

[3] ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273.

[4] Решения № 2295/2021 от 8 юни 2021 г. (ES:TS:2021:2295), № 3413/2021 от 22 септември 2021 г. (ES:TS:2021:3413) и № 3421/2021 от 22 септември 2021 г. (ES:TS:2021:3421). В решение № 2295/2021 от 8 юни 2021 г. Tribunal Supremo (Върховен съд) приема, че когато съдебното производство е започнато десет работни дни след като ищецът е отправил извънсъдебно искане, ответникът не е разполагал с достатъчно време да представи отговор на искането. Поради това не може да се приеме, че ответникът е действал недобросъвестно, въпреки че е признал иска, преди да представи отговора си на исковата молба. В решение № 3413/2021 от 22 септември 2021 г. ищецът завежда дело няколко дни след като ответникът отговаря на извънсъдебно искане, че е готов да премахне клауза в договор за ипотечен кредит, която с предходно решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) е обявена за нищожна поради неравноправност, считано от датата на това решение. Tribunal Supremo (Върховен съд) приема, че ответникът не е действал недобросъвестно и следователно не трябва да му бъдат възлагани съдебните разноски.

отговори, на ответника се възлагат съдебните разноски дори ако признае иска, преди да представи отговор на исковата молба. Второ, ако ищецът не отправи извънсъдебно искане или ако направи това, но не предостави на ответника достатъчно време за отговор, на ответника не се възлагат съдебните разноски дори ако признае иска, преди да представи отговор на исковата молба.

9. Запитващата юрисдикция счита, че тази съдебна практика може да е в противоречие с правото на ефективна съдебна защита, закрепено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и в член 6, параграф 1 от Директива 93/13, доколкото обвързва правото на получаване на пълно обезщетение с отправянето на извънсъдебно искане преди образуването на съдебното производство.

10. Запитващата юрисдикция отбелязва, че макар в практиката си Tribunal Supremo (Върховен съд) да е обявил спорната клауза за нищожна поради неравноправност [5], банките обикновено не възстановяват на потребителите платените по силата на тази клауза суми, а изчакват образуването на съдебно производство. Когато потребителите не отправят извънсъдебно искане, банките се стремят да избегнат заплащането на разноските за съдебното производство, като признават иска, преди да представят отговор на исковата молба.

11. Независимо от горното запитващата юрисдикция добавя, че при някои други обстоятелства може да се счита, че ответникът е действал недобросъвестно. Такива са случаите, в които ответникът знае, че клаузата е неравноправна, и се въздържа да предприеме мерки за отстраняване на последиците от нея за потребителите, като изчаква потребителите да образуват съдебно производство, знаейки, че при липса на отправено извънсъдебно искане няма да бъде осъден да заплати съдебните разноски по това производство, ако признае иска, преди да представи отговор на исковата молба.

12. При тези обстоятелства Audiencia Provincial de Málaga (Областен съд Малага) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„(1) Противоречи ли на правото на ефективна съдебна защита и на член 47 от [Хартата] изискването потребителят да е отправил извънсъдебно искане, предшестващо съдебното производство, за да може обявяването на нищожност поради неравноправност на определено общо договорно условие да породи всички присъщи на тази нищожност обезщетителни последици (включително свързаните със съдебното производство разноски) в съответствие с член 6, параграф 1 от [Директива 93/13/ЕИО]?

(2) Съответства ли на правото на пълно обезщетение и на ефективността на правото на Европейския съюз, и на член 6, параграф 1 от [Директива 93/13/ЕИО] установяването на критерий, според който съдебните разноски (включително свързаните със съдебното производство разноски) се възлагат в зависимост от наличието на отправено от потребителя предварително извънсъдебно искане до финансовата институция за заличаване на посочената клауза?“.

[5] Решение № 705/2015 от 23 декември 2015 г. (ES:TS:2015:5618).

13. Писмени становища представят испанското правителство и Европейската комисия. В съдебното заседание от 11 януари 2023 г. са изслушани устните състезания на Cajasur, испанското правителство и Комисията и отговорите им на въпросите, поставени от Съда.

III. Преценка

A. По допустимостта

14. Испанското правителство, подкрепено в съдебното заседание от Cajasur, изтъква четири довода, с които твърди, че запитващата юрисдикция е представила неправилно фактическата обстановка и правната уредба, поради което поставените от нея въпроси били недопустими.

15. Първо, запитващата юрисдикция не посочвала размера на съдебните разноски, които ответникът е осъден да заплати.

16. Второ, в акта за преюдициално запитване се посочвало, че Cajasur признава иска на JO и IM относно неравноправността на клаузата, но не и поисканата от тях сума. Тъй като впоследствие JO и IM са приели предложената от Cajasur сума, испанското правителство поддържа, че искът е признат само частично, поради което член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство не се прилагал. Ответникът е осъден да заплати съдебните разноски, тъй като искът по същество бил основателен, при които обстоятелства се прилагал член 394 от Закона за гражданското съдопроизводство.

17. Трето, запитващата юрисдикция неправилно смятала, че потребителите са напълно обезщетени за отрицателните последици от неравноправните клаузи само когато ответникът поеме разноските по съдебното производство, образувано на основание на Директива 93/13. Възможно било обаче потребителите да бъдат напълно обезщетени, ако отправят извънсъдебно искане, в който случай ответникът има възможност да удовлетвори това искане, тъй като в противен случай ще бъде осъден да заплати съдебните разноски по делото, което ищецът може да е принуден да започне впоследствие.

18. Четвърто, испанското правителство твърди, че въпросите са недопустими, тъй като член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство, така както е тълкуван в съдебната практика на Tribunal Supremo (Върховен съд), е в съответствие с член 47 от Хартата и с Директива 93/13. Испанското правителство поддържа, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство само установява презумпция за недобросъвестност, ако до ответника е отправено извънсъдебно искане и той признае иска, преди да представи отговор на исковата молба. Това не било единственото обстоятелство, при което може да се установи наличието на недобросъвестност.

19. В съдебното заседание Комисията твърди, че поставените въпроси са допустими.

20. Според постоянната съдебна практика по член 267 ДФЕС, основана на ясното разграничение между функциите на националните юрисдикции и Съда, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като поставените

въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе[6].

21. Поради това отправените от националните юрисдикции въпроси относно правото на Съюза се ползват с презумпция за релевантност[7]. Съдът може да не се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси[8].

22. По настоящото дело тези условия не са изпълнени. Въпросите в акта за преюдициално запитване очевидно са релевантни за произнасянето по спора, с който е сезирана запитващата юрисдикция, тъй като тя иска да се установи дали Директива 93/13 и член 47 от Хартата не допускат прилагането на норми като член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство при присъждането на съдебните разноски. Съдът може да отхвърли възраженията за допустимостта на поставените въпроси само на това основание.

23. Що се отнася до четирите възражения за недопустимост, изтъкнати от испанското правителство, предлагам на Съда да ги отхвърли по следните причини.

24. Първо, фактът, че запитващата юрисдикция не е посочила размера на съдебните разноски, които ответникът е осъден да заплати, няма отношение към отговора на поставените въпроси.

25. Второ, Съдът няма компетентност да разгледа въпроса дали тълкуването на националните норми от запитващата юрисдикция е правилно[9]. Запитващата юрисдикция трябва да определи дали релевантната разпоредба, за да се произнесе по разглежданото от нея дело, е член 394, или член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство. В този контекст отбелязвам, че противно на твърдението на испанското правителство, с решение от 2 март 2020 г. Juzgado de Primera Instancia nº18 bis de Málaga (Първоинстанционен съд № 18а Малага, Испания) осъжда ответника да заплати съдебните разноски, поради това че е признал иска изцяло.

26. Третото и четвъртото възражение на испанското правителство са неоснователни, тъй като засягат отправените въпроси по същество. Всъщност тези възражения дават основание да се счита, че е уместно Съдът да отговори на отправените въпроси.

Б. По същество

27. С двата си въпроса, на които следва да се отговори заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 във връзка с принципа на ефективност и член 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която, когато ответник

6 Решение от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, т. 76 и цитираната съдебна практика).

7 Решение от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 36 и цитираната съдебна практика).

8 Решение от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, т. 77 и цитираната съдебна практика).

9 Решение от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 40).

признае иск в съдебно производство, преди да е подал отговор на исковата молба, осъждането му да заплати съдебните разноски по това производство, зависи от констатирането, че е действал недобросъвестно.

1. Доводи на страните

28. Cajasur, испанското правителство и Комисията считат, че правото на Съюза допуска национална правна уредба като разглежданата от запитващата юрисдикция.

29. В съдебното заседание Cajasur поддържа, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство не изисква потребителите да отправят до ответниците извънсъдебно искане, за да им бъдат присъдени съдебните разноски по последващото съдебно производство. С оглед на обстоятелствата по разглежданото от запитващата юрисдикция дело обаче Cajasur не действало недобросъвестно.

30. Испанското правителство твърди, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство, както е тълкуван в съдебната практика на Tribunal Supremo (Върховен съд), е в съответствие с изискванията на член 47 от Хартата и член 6, параграф 1 от Директива 93/13. Член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство само установявал необорима презумпция за недобросъвестност, след като потребителят е отправил извънсъдебно искане. В съдебната практика на Tribunal Supremo (Върховен съд) не се изключва възможността потребителят да докаже недобросъвестност на ответника дори когато той не е отправил такова искане, както се сочи в точка 14 от акта за преюдициално запитване. В съдебното заседание испанското правителство посочва, че такъв може да е случаят, когато в съдебната си практика Tribunal Supremo (Върховен съд) вече е обявил за неравноправна клауза като разглежданата от запитващата юрисдикция и когато предвид естеството на тази клауза неравноправният ѝ характер не изисква преценка във всеки конкретен случай.

31. Освен това испанското правителство счита, че защитата на потребителите не е абсолютна и трябва да се съчетава с доброто правораздаване. Член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство благоприятствал прилагането на този принцип, насърчавайки ищците да търсят извънсъдебно уреждане на споровете, като уведомяват ответниците за намерението си да започнат съдебно производство преди образуването му. Фактът, че потребителите трябва да спазват минимални процесуални изисквания, за да предявят правата си, не означавало, че те не се ползват от ефективната съдебна защита, изисквана от член 47 от Хартата. Освен това било постановено, че тези изисквания могат да включват провеждането на процедура за извънсъдебно уреждане на спора преди образуването на съдебно производство [10]. Механизъм за стимулиране на потребителите да разрешават споровете си по извънсъдебен ред, какъвто се съдържа в член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство, a fortiori не противоречал на този принцип. Такъв стимул можел лесно да бъде изпълнен, така че нито да налага непропорционална тежест на потребителя, нито да надхвърля необходимото за постигането на преследваната цел.

32. Накрая, испанското правителство твърди, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство предоставя на националните съдилища достатъчно свобода на действие, за да могат да го прилагат по начин, който е в съответствие с правото на Съюза.

[10] Решения от 18 март 2010 г., Alassini и др. (C-317/08—C-320/08, EU:C:2010:146, т. 61—65), от 14 юни 2017 г., Menini и Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, т. 52—55), и от 27 септември 2017 г., Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, т. 70 и 71).

33. Отправната точка на Комисията е, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 е императивна разпоредба, равностойна на нормите от обществен ред. Тъй като Директива 93/13 не хармонизира процесуалните правила, приложими към споровете относно неравноправни клаузи в потребителските договори, в съответствие с принципа на процесуална автономия на държавите членки техните вътрешни правни системи уреждат тези въпроси при спазване на принципите на равностойност и ефективност. Комисията отбелязва, че процесуалните норми, уреждащи възлагането на съдебните разноски по съдебните производства, могат да предизвикат опасения от гледна точка на принципа на ефективност, ако водят до възпиране на потребителите да предявят правата си по съдебен ред. Въпросът, който се поставял с настоящото преюдициално запитване, е дали член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство, както е тълкуван от Tribunal Supremo (Върховен съд), представлява неоправдана пречка за потребителите, които искат да упражнят правата си във връзка с установяването на недействителност на неравноправните клаузи в потребителските договори и да получат пълно обезщетение.

34. Комисията припомня, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство не задължава потребителите да отправят извънсъдебно искане до ответника преди образуването на съдебно производство. Когато потребителите не отправят такова извънсъдебно искане, те се излагат на риска да им бъдат възложени съдебните разноски за производството, ако ответникът признае иска, преди да представи отговор на исковата молба. Според Комисията не е налице нарушение на принципа на ефективност, ако потребителите могат лесно да избегнат този риск и ако разглежданата разпоредба може да бъде обоснована с позоваване на доброто правораздаване. В настоящия случай потребителите можели лесно да изпълнят въпросното изискване, като предприемат действия лично или с помощта на адвокат. Изискването потребителите да проявят определена инициатива за защита на своите интереси, не представлявало непропорционална пречка за защитата на правата им. Разглежданата разпоредба също така насърчавала доброто правораздаване, което е легитимна цел, съвместима с целта за защита на потребителите.

35. Накрая, Комисията твърди, че макар член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство да установява презумпция за недобросъвестност на ответника, когато му е отправено извънсъдебно искане, той не възпрепятства потребителите да докажат наличието на недобросъвестност на други основания. В това отношение в съдебното заседание Комисията посочва, че при извършването на такава преценка може да е уместно да се вземе предвид, че практиката на националните съдилища вече е обявила дадена клауза за неравноправна и че други потребители са завели подобни съдебни производства срещу ответника на това основание.

2. Анализ

36. Съгласно член 6, параграф 1 от Директива 93/13 държавите членки определят изискването включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право. Договорът обаче продължава да действа за страните, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи. Тази императивна разпоредба трябва да се разглежда като равностойна на националните норми, които имат характер на норми от обществен ред в рамките на вътрешния правен ред. С нея се цели да се замени формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството

между тях [11].

37. Предвид значителния обществен интерес от защита на потребителите член 7, параграф 1 от Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят в интерес на потребителите и конкурентите подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици [12]. Тази система на защита се основава на идеята, че потребителите са в положение на по-слаба страна спрямо продавачите или доставчиците, по-специално по отношение на нивото на своите познания [13].

38. Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 е тълкуван в смисъл, че обявената за неравноправна договорна клауза трябва принципно да се счита, че никога не е съществувала, така че тя няма как да има последици за потребителя. Установяването по съдебен ред на неравноправността на такава клауза поначало трябва да води до връщането на потребителя в правното и фактическо положение, в което той би се намирал при липсата на тази клауза [14].

39. Съгласно принципа на предоставената компетентност, закрепен в член 5, параграфи 1 и 2 ДЕС, Съюзът действа единствено в границите на компетентност, която държавите членки са му предоставили с Договорите с оглед да се постигнат поставените в тях цели [15].

40. Според постоянната съдебна практика правото на Съюза не хармонизира производствата, по реда на които се преценяват твърденията за неравноправност на договорна клауза, поради което тези производства се уреждат от вътрешния правен ред на всяка държава членка [16]. Тъй като разпределянето на разноските по съдебно производство пред националните юрисдикции е по същество процесуалноправен въпрос, неговото правно уреждане попада в обхвата на процесуалната автономия на държавите членки [17]. Съгласно принципа за лоялно сътрудничество, закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, тези правила не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат аналогични вътрешноправни производства (принцип на равностойност), и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) [18].

[11] Решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др. (C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 54 и 55).

[12] Пак там, точка 56.

[13] Решения от 4 юни 2009 г., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, т. 22), и от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 67).

[14] Решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др. (C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 61).

[15] Решение от 12 септември 2017 г., Anagnostakis/Комисия (C-589/15 P, EU:C:2017:663, т. 97).

[16] Решения от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 45 и цитираната съдебна практика), и от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 53 и цитираната съдебна практика).

[17] Решения от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 95), и от 7 април 2022 г., Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, т. 47). Вж. също в този смисъл решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 53).

[18] Решения от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 83), и от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 54).

41. В предоставената на Съда преписка няма данни, че разглежданите от запитващата юрисдикция процесуални норми се прилагат по различен начин в зависимост от това дали разглежданото право е предоставено по силата на правото на Съюза, или на националното право. Следователно принципът на равностойност не е релевантен за отговора на поставените въпроси.

42. Що се отнася до принципа на ефективност, въпросът дали национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, неговия ход и особености пред различните национални инстанции, компетентни да се произнасят по такива въпроси. В тази перспектива следва, ако е необходимо, да се вземат предвид принципите, които стоят в основата на националната правораздавателна система, като гарантиране на правото на защита, принципа на правната сигурност и правилното развитие на производството [19]. Доколкото имат за цел да осигурят облекчаване на често претоварената съдебна система, процесуалните правила, приети да обслужват общия интерес от добро правораздаване, включително тези, изискващи допълнителни усилия от страна на потребителите, които искат да предявят правата си, могат да бъдат оправдани, стига да не надхвърлят това, което е необходимо за постигането на целта им [20].

43. Необходимостта от спазване на принципа на ефективност не може да доведе до цялостно заместване на пълната пасивност на потребителя [21]. Тъй като защитата на потребителя не е абсолютна, обстоятелството, че той трябва да спази определени процесуални изисквания, за да предяви правата си, не го лишава от ефективна съдебна защита [22]. Въпреки това потребителите трябва да разполагат с възможност да оспорят пред съд съдържанието на договорите при разумни процесуални условия — включително относно присъждането на съдебните разноски — които не правят практически невъзможно или изключително трудно упражняването на правата, гарантирани от Директива 93/13 [23].

44. Съдът постановява, че член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13, както и принципът на ефективност не допускат правна уредба, която позволява част от процесуалните разноски да се възлагат върху потребителя в зависимост от размера на недължимо платените суми, които са му били върнати вследствие на установяването на нищожност на договорна клауза поради неравноправния ѝ характер. Подобна правна уредба създава съществена пречка, която може да възпре потребителя да упражни правото на ефективен съдебен контрол върху такива клаузи [24]. Съдът също така е постановил, че норма, според която потребителите трябва да заплатят три четвърти от съдебните разноски по направено от тях възражение срещу заповед за изпълнение, може да ги разубеди да защитават правата си, особено когато оспорваните суми са малки [25]. Националната правна уредба, която установява таван, приложим за адвокатските

[19] Решения от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 48), и от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 85).

[20] Решение от 31 май 2018 г., Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, т. 51).

[21] Решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 56).

[22] Решение от 31 май 2018 г., Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, т. 50).

[23] Решения от 13 септември 2018 г., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, т. 63), и от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 57).

[24] Решение от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 99).

[25] Решение от 13 септември 2018 г., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, т. 67—69).

хонорари, подлежащи на възстановяване на спечелилия делото потребител от продавача, не противоречи обаче на Директива 93/13, при условие че посоченият таван позволява на потребителя да му бъде възстановена сума, която е разумна и пропорционална на разходите, които обективно е трябвало да направи, за да започне дело [26]. Национална правна уредба, съгласно която в рамките на съдебно производство за установяване на неравноправния характер на клаузи от потребителски договор съответният потребител трябва да понесе направените от него съдебни разноски при извънсъдебно удовлетворяване на неговите претенции, не противоречи на правото на Съюза, при условие че сезираният съд задължително вземе предвид евентуалната недобросъвестност на съответния продавач и евентуално осъди последния да заплати разноските по съдебното производство [27].

45. Задължението на държавите членки да осигурят ефективното упражняване на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, включително от Директива 93/13, включва изискването за ефективна съдебна защита, което е закрепено и в член 47 от Хартата, който се отнася по-специално до определянето на процесуалните правила, приложими за исковете, основани на такива права [28]. И все пак основните права, като изискването за ефективна съдебна защита, не са абсолютни. Спрямо тях могат да се налагат ограничения, при условие че те отговарят на преследваните с тях цели от общ интерес и не представляват по отношение на тези цели непропорционална и нетърпима намеса, която би могла да накърни самата същност на гарантираните права [29].

46. В светлината на тази съдебна практика е необходимо да се провери дали национална процесуална норма като разглежданата в главното производство, а именно член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство, накърнява ефективността на защитата, предоставена на потребителите с Директива 93/13 във връзка с член 47 от Хартата.

47. Отбелязвам, че член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство урежда възлагането на разноските по съдебните производства пред националните юрисдикции — въпрос, който попада в обхвата на процесуалната автономия на държавите членки при спазване по-специално на принципа на ефективност. Правилата за възлагането на разноските по съдебните производства могат да представляват пречка за ефективното упражняване на правата, произтичащи от Директива 93/13, пред националните юрисдикции. Както поддържат испанското правителство и Комисията, член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство преследва цел от общ интерес, а именно доброто правораздаване, тъй като насърчава извънсъдебното разрешаване на спорове, за да се облекчи съдебната система.

48. За да са сигурни, че ще им бъдат присъдени разноските по евентуално съдебно производство, в случай че ответникът признае иска, преди да представи отговор на исковата молба, потребителите трябва да положат умерени усилия да отправят извънсъдебно искане за възстановяване на платените суми. С оглед на преследваната от това правило легитимна цел изискването за такова усилие не е непропорционална пречка за упражняването на произтичащите от Директива 93/13 права. Отправянето на извънсъдебно искане е безплатно и не изисква съдействието на адвокат. Както Cajasur и испанското правителство посочват в съдебното заседание, извънсъдебното искане може да

[26] Решение от 7 април 2022 г., Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, т. 54—58).

[27] Решение от 22 септември 2022 г., Servicios Prescriptor y Medios de Pagos EFC SAU (C-215/21, EU:C:2022:723, т. 44).

[28] Решение от 31 май 2018 г., Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, т. 49).

[29] Решение от 14 юни 2017 г., Menini и Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, т. 53 и 54).

бъде отправено до ответника с писмо, по електронна поща или чрез службата за приемане на жалби, която всяка кредитна институция под надзора на Banco de España (Централната банка на Испания) трябва да има според испанското законодателство. За потребителите, които са наели адвокат за започване на съдебно производство, какъвто, изглежда, е случаят в производството пред запитващата юрисдикция, е още по-трудно да се определи как това изискване може да представлява значителна тежест.

49. Cajasur, испанското правителство и Комисията подчертават, че съгласно член 395 от Закона за гражданското съдопроизводство ответникът няма да понесе съдебните разноски, ако признае иска в рамките на съдебно производство, преди да представи отговор на исковата молба, освен ако не е действал недобросъвестно. На пръв поглед обаче и в зависимост от тълкуването ѝ от испанските съдилища тази разпоредба, изглежда, не възпрепятства съда да установи наличието на недобросъвестност на ответника на други основания. В предоставената на Съда преписка няма данни испанските съдилища да са разгледали този въпрос. Във връзка с това е важно да се припомни, че принципът за съответстващо тълкуване изисква националните юрисдикции да използват всички свои правомощия, като вземат предвид цялото вътрешно право и като приложат признатите методи за тълкуване, за да гарантират пълната ефективност на съответната директива и да стигнат до разрешение, което съответства на преследваната цел. Това изискване за тълкуване на националното право в съответствие с правото на Съюза включва по-специално задължението за националните юрисдикции при необходимост да изменят постоянната съдебна практика, ако тя се основава на тълкуване на националното право, което е несъвместимо с целите, преследвани от дадена директива [30].

50. От акта за преюдициално запитване е видно, че Tribunal Supremo (Върховен съд) вече е обявил за нищожна поради неравноправност клаузата за разходите по ипотеката, която е предмет на производството пред запитващата юрисдикция. В акта за преюдициално запитване се посочва, че вместо да информират потребителите за последиците от тази национална съдебна практика за техните договори, кредитните институции изчакват да получат извънсъдебно искане, което те приемат, или пък предявяване на съдебен иск от потребителите, като в този случай признават иска, преди да представят отговор на исковата молба, за да избегнат поемането на разноските по съдебното производство. Съчетанието от познанията, които се очаква да имат кредитните институции по такива въпроси, и положението на потребителите като по-слаба страна [31], заедно с горепосоченото поведение, би могло да представлява недобросъвестност от страна на кредитните институции, което запитващата юрисдикция трябва да провери. Такъв подход би бил в съответствие с възпиращото действие, което установеният с Директива 93/13 режим има за цел да постигне [32], и със задължението на държавите членки да предвидят подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в потребителските договори [33].

[30] Решение от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 65 и 66). Вж. също в този смисъл решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения) (C-335/21, EU:C:2022:720, т. 74).

[31] Вж. в този смисъл решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др. (C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 56).

[32] Пак там, точка 63.

[33] Решения от 31 май 2018 г., Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, т. 33), и от 26 юни 2019 г., Aleš Kuhar и Jožef Kuhar/Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 44).

IV. Заключение

51. Предвид гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси, поставени от Audiencia Provincial de Málaga (Областен съд Малага, Испания), по следния начин:

Член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори във връзка с принципа на ефективност и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз

трябва да се тълкуват в смисъл, че

допускат национална правна уредба, съгласно която, когато ответник признае иск в съдебно производство, преди да е подал отговор на исковата молба, осъждането му да заплати съдебните разноски по това производство, зависи от констатирането, че е действал недобросъвестно.